

Strobe Talbott: Engaging India. Diplomacy, Democracy, and the Bomb.

Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2004; 268 blz.

ISBN 0-8157-8300-0

In mei 1998 werd de regering-Clin-ton tot haar grote verrassing via een bericht op CNN gewaar dat India bezig was met het nemen van kernproeven. Talbott, toenmalig *Deputy Secretary of State*, kreeg van Clinton de opdracht zich te onderhouden met de Indiase regering om haar tot andere gedachten te brengen wat haar kernwapenbeleid betreft. Bovengenoemde publikatie bevat een persoonlijk verslag van de diplomatieke onderhandelingen die op hoog niveau plaatsvonden tussen Talbott en de Indiase staatsman Jaswant Singh. 'We met fourteen times at ten locations in seven countries on three continents,' aldus Talbott. Deze ontmoetingen vonden plaats in een sfeer van (groeiend) wederzijds respect en Talbott is dan ook van mening dat er sprake was van een echte dialoog. 'Those encounters added up to the most intense and prolonged set of exchanges ever between American and Indian officials at a level higher than ambassadors' (blz. 4). Er vonden tevens parallelsessies plaats met diplomaten van Pakistan, dat ook kernproeven deed. Die gesprekken werden eveneens dialogen genoemd, maar verdienden nauwelijks deze naam, aldus Talbott, die ook dit diplomatiek treffen, en alles wat daaromheen speelde, in zijn boek aan de orde stelt. Ondanks de hartelijke sfeer van de Amerikaans-Indiase dialoog boekte zij niet het beoogde resultaat: India te overreden de weg te bewandelen van een anti-proliferatiebeleid. De Indiase nucleaire doeleinden wonnen het van de Amerikaanse antiproliferatie-eisen. Bovendien stemde de Ame-

rikaanse Senaat, met zijn Republiek-einse meerderheid, in oktober 1999 tegen het kernstopverdrag, hetgeen uiteraard niet bevorderlijk was voor de pogingen India en Pakistan ertoe te brengen te beloven geen kernproeven meer te nemen. Ondanks dit alles droeg het Amerikaanse diplomatieke offensief in belangrijke mate bij tot verbetering van de Amerikaans-Indiase betrekkingen, zodanig dat president Clinton in maart 2000 een bezoek bracht aan India, het eerste Amerikaanse presidentiële bezoek aan India in 22 jaar. (F.v.d.B.)

Stefan Halper, Jonathan Clarke: America Alone. The Neo-Conservatives and the Global Order.

Cambridge/New York: Cambridge University Press, 2004; xii + 369 blz.;

£ 20, -

ISBN 0-521-83834-7

Halper en Clarke zijn oudgedienden van de Koude Oorlog. Hun filosofisch anker was het conservatisme. Het was een periode waarin met behulp van de Amerikaanse militaire en economische macht en vooral niet te vergeten het Amerikaanse morele gezag de communistische dreiging tegemoet werd getreden. Maar heden ten dage is het Amerikaanse morele gezag tanende, gaat men hoe langer hoe meer leunen op militaire macht en heeft men zichzelf ervan overtuigd dat, 'as Americans, our national state is war'. Het is dan een oorlog zonder dimensies, met ongrijpbare vijanden (die voor hetzelfde geld in Damascus of Detroit kunnen wonen) en met geen enkele definitie van wat 'overwinning' inhoudt. Kortom, een oorlog zonder enig einde in zicht. 'It's the terror stupid' is de definiërende politieke slogan. Een groter gevoel van veiligheid levert het gevoerde beleid echter niet op. Deze oorlog is gebaseerd op de zg. 'neo-conservatieve ideologie'. Het is geen nieuwe ideologie. Ze lag

min of meer te stoffen op de plank en werd na 9/11 van nieuwe glans voorzien. De auteurs beschouwen haar als een aberratie van het conservatisme. Zij analyseren haar en stellen de consequenties ervan voor het binnen- en buitenlandse landschap vast. Zij hopen dat hun analyse zal bijdragen aan de terugkeer naar de gematigder wortels van het gangbare conservatisme. De neo-conservatieven zijn aanhangers van het (leninistische) idee dat, wil je de toekomst controleren, het nodig is het verleden te domineren. De auteurs stellen in het licht hoe er banden werden gesmeed tussen de neo-conservatieve groep, de media en het christelijk evangelisme. Uiteraard krijgen de ontwikkeling na 9/11 en de wijze waarop in de Iraakse kwestie werd gemanipuleerd en de diplomatie uit de mode raakte, grote aandacht. De auteurs zijn overigens van mening dat de negatieve gevolgen van het huidige beleid bezig zijn door te dringen tot de neo-conservatieve groep. Maar inmiddels is veel kwaad geschied en zijn belangrijke (internationale) problemen verwaarloosd. (F.v.d.B.)

Elli Kytömäki & Valerie Yankey-Wayne (red.): Implementing The United Nations Programme of Action on Small Arms and Light Weapons: Analysis of the Reports Submitted by States in 2003.

Genève: United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR),

2004; 294 blz.

ISBN 92-9045-166-1

In 2003 dienden 103 van de 191 VN-lidstaten rapportages in over de nationale stand van zaken wat betreft hun uitvoering van het VN-actieplan tot beperking van kleine en lichte wapens ('to prevent, combat and eradicate the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects'). De diverse rapporten varieerden qua omvang,

Deze rubriek staat onder redactie van dr Fenna van den Burg. Bijdragen aan deze aflevering werden verzorgd door mr Klaas Dijkhoff (K.D.), verbonden aan de Onderzoeksmaster Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Tilburg; Zoë E. Papaikonomou (Z.E.P.), ex-stagiaire bij de *Internationale Spectator* en thans studierend aan de Rijksuniversiteit Groningen; Geert Steeghs (G.S.), ex-stagiaire bij de afdeling Onderzoek van Instituut Clingendael en thans werkzaam op het ministerie van Buitenlandse Zaken; en Fenna van den Burg (F.v.d.B.).

De aanwinstenlijst van de bibliotheek van Instituut Clingendael wordt maandelijks gepubliceerd op de Clingendael-website: www.clingendael.nl/resources/library/acquisitions

gedetailleerdheid en onderwerp sterk. De daarin vervatte gegevens werden door het United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR), een intergouvernementele organisatie binnen de VN, na te zijn geordend en geanalyseerd, gepubliceerd. Men treft in deze publikatie tevens aanbevelingen aan ter verbetering van de rapportage en van de uitvoering van het actieplan. Het bleek dat er vooruitgang was geboekt op het terrein van de nationale wetgeving, het opsporen en de destructie van kleine wapens en dat er bij het publiek een groeiend bewustzijn was van de gevaren die dergelijke wapens opleveren. Ook was er sprake van groeiende samenwerking op regionaal en internationaal niveau bij de strijd tegen verspreiding van kleine en lichte wapens. (F.v.d.B.)

Tom Campbell & Seumass Miller (red.): Human Rights and the Moral Responsibilities of Corporate and Public Sector Organisations.

Dordrecht/Boston/Londen: Kluwer Academic Publishers, 2004; vi + 252 blz.; 115,- euro; ISBN: 1-4020-2360-X (N.B. ook als e-book [ISBN: 1-4020-2361-8] beschikbaar)

Als onderdeel van de reeks *Issues in Business Ethics* verkent dit werk het mogelijk verband tussen mensenrechten en organisaties die niet tot de kern van de overheid behoren. Deze thematiek stoelt op het idee dat verantwoordelijkheid voor de naleving van mensenrechten niet alleen op nationale overheden rust. In twaalf opstellen geven dertien auteurs hun visie op dit thema vanuit invalshoeken van filosofie, ethiek, economie, recht en sociologie. Campbell, Griffin en Archard bieden in de eerste drie artikelen een filosofische onderbouwing van mensen-

rechten en betogen dat de 'sociale rechten' essentiële voorwaarden vormen voor de naleving van 'klassieke rechten'. Hoewel de argumentatie solide is, wordt weinig aandacht besteed aan de tegenargumenten. Voor aanhangers van een beperkter opvatting van mensenrechten zullen deze artikelen dan ook niet overtuigend zijn. McBarnet, Muchlinski en Cragg volgen met beelden van de recente ontwikkeling in het bedrijfsleven, waarin meer aandacht wordt besteed aan ethiek en mensenrechten. Zij werpen de vraag op of deze ontwikkeling blijvende gevolgen heeft of dat zij slechts een *hype* betreft onder de noemer 'moral is the new cool'. De laatste twee bijdragen temperen de vreugde over het verantwoordelijk stellen van bedrijven en publieke organisaties voor de naleving van mensenrechten. Adams en Balfour delen de visie dat dit een nobel streven is, maar pleiten voor waakzaamheid. Organisaties hebben nu eenmaal de neiging zich met groot gemak in te zetten voor kwade doeleinden. Zij illustreren dit met een analyse van de *Space Shuttle Challenger*-ramp. De laatste bijdrage van Douzinas vormt wat mij betreft het hoogtepunt. Douzinas poneert een wellicht niet geheel nieuwe, maar in de context van de voorgaande artikelen wel degelijk provocerende stelling: het verklaren van 'mensenrechten' als het morele gelijk van deze tijd heeft ons teruggevoerd naar de middeleeuwse opvatting van de gerechtvaardigde oorlog. Alles lijkt geoorloofd, zolang het maar bevorderlijk is voor de mensenrechten. Deze dwingende houding zou in zijn ogen kunnen leiden tot het einde van de universele acceptatie van diezelfde mensenrechten. De eerste elf artikelen brengen de lezer in verwarring over de vraag of het verantwoordelijk stellen van *organisaties* voor de naleving van mensen-

rechten een geschikt middel is om het doel van bevordering van respect voor mensenrechten over de hele wereld te bereiken. Het laatste artikel kan de lezer zelfs in verwarring brengen over de wenselijkheid van dat doel zelf. Het uiteindelijk resultaat is geen verzameling vurige betogen voor het (mede)verantwoordelijk stellen van bedrijven en publieke organisaties voor de naleving van mensenrechten. (Voor een dergelijk betoog is men beter af met Naomi Kleins *No Logo*, waarvan dit werk een kritischer en genuanceerder, maar sympathiserende 'wijze oom' vormt.) Ook biedt het boek geen verzameling contrasterende standpunten rond een duidelijk afgebakend vraagstuk, noch een reeks op elkaar voortbouwende artikelen waar men vanaf een nulpunt naar een duidelijke conclusie toewerkt. Wel biedt het boek een kaleidoscopisch beeld van het thema. Natuurlijk zijn er tal van raakvlakken tussen de artikelen, maar een duidelijke rode draad ontbreekt. Dit aspect is dan ook het grootste kritiekpunt op het boek. In tegenstelling tot wat de opzet doet vermoeden, vormen de artikelen geen delen van één groot, coherent verhaal. Sommige artikelen versterken elkaar en werken samen aan een bredere theorie, maar het licht dat zij op de zaak schijnen, is aan het einde van de bundel niet meer zichtbaar, als de twee slotartikelen donkere schaduwen werpen over het gekozen thema. (K.D.)

Paul D. Taylor (red.): Latin American Security Challenges. A Collaborative Inquiry from North and South. (Newport Paper Twenty One)

Newport, Rhode Island: Naval War College Press, 2004; 122 blz. ISSN 1544-6824

Tegen de achtergrond van de vaak geuite klacht dat Latijns-Amerika voor de Verenigde Staten van de kaart lijkt te zijn gevallen, 'except in connection with the war on terrorism', wordt in deze monografie de relatie tussen de Latijns-Amerikaanse veiligheidsproblematiek en de strategische belangen van de Verenigde Staten in Latijns-Amerika geanalyseerd. De monografie bestaat, behalve uit een inleiding en conclusie, uit drie essays. Het eerste heeft als onderwerp 'Latin America's Lawless Areas and Failed States' en de veiligheidsproblematiek die dit oplevert. Een van de conclusies is dat 'every effort must be made to penetrate, expose, and destroy terrorist cells, as well as their links to drug production and sales', maar dat dit weinig helpt als het niet vergezeld gaat van een soort 'subtle nation-building' en van pogingen in deze gebieden de vicieuze cirkel tussen armoede en geweld te doorbreken (blz. 40). In het tweede essay worden de gevolgen van de slechte economische prestaties in Latijns-Amerika voor de veiligheidsproblematiek behandeld. Speciale aandacht wordt gewijd aan de situatie in Colombia, Argentinië, Brazilië, Venezuela en Bolivia, terwijl het landbouw- en invoerbeleid van de Verenigde Staten jegens Latijns-Amerika worden bekritiseerd. In een laatste essay worden de Chinese belangen in Latijns-Amerika nagegaan. Het ziet er naar uit dat de Chinese activiteiten op weinig anders gericht zijn dan op uitbreiding van de handelsmogelijkheden. Zo neemt de handel tussen China en Argentinië toe. 'Triaden' en illegale immigratie kunnen natuurlijk zonedig door internationale terroristische groepen voor militair-politieke doeleinden worden geëxploiteerd, maar dat lijkt niet het geval. Maffiapraktijken in gebieden waar veel Chinezen wonen en (in politiek opzicht) de snelle verbetering van de Cubaans-Chinese relaties baren daarentegen enige zorg. (F.v.d.B.)

UNFPA: Making one billion count. Investing in adolescents' health and rights.

New York: UNFPA, 2003; 83 blz.
ISBN 0-89714-670-0

Bijna de helft van de wereldbevolking bestaat thans uit mensen onder 25 jaar; 20% van deze groep bevindt zich in de leeftijdscategorie 10 t/m 19 jaar. Hiervan woont bijna 90% in ontwikkelingslanden. Allemaal redenen voor het United Nations Population Fund uitgebreid aandacht te besteden aan deze groep. In zijn rapport *Making one billion count. Investing in adolescents' health and rights* stelt UNFPA vast dat investering in jonge mensen royaal rendement oplevert, maar dat hun behoeften worden ondergewaardeerd. Het rapport richt zich op de problemen van adolescenten in ontwikkelingslanden en draagt daartoe oplossingen aan. Eén op de vier jongeren wordt geconfronteerd met extreme armoede; velen van hen leven op straat en hebben beperkt toegang tot onderwijs. Daarnaast wordt hun gezondheid bedreigd door 'ongezond' seksueel gedrag, waardoor tienerzwangerschappen op grote schaal voorkomen, terwijl vele jongeren besmet worden met HIV/AIDS (elke 14 seconden wordt er een jongere besmet). Volgens het rapport moet gepoogd worden 'gezonder' seksueel gedrag te bevorderen, bijv. via voorlichting op scholen. Het is dus van groot belang meer te investeren in de zg. reproductieve gezondheid van adolescenten en in onderwijs. Zo kan de keten van armoede, die van de ene op de andere generatie wordt doorgegeven, worden doorbroken. De bijdragen van de internationale gemeenschap aan ontwikkelingshulp nemen helaas af, terwijl de behoefte hieraan dus juist stijgt. Over het algemeen benadrukt dit rapport reeds bekende problemen, maar in dit geval kunnen ze natuurlijk nooit genoeg onder de aandacht worden gebracht. (Z.E.P.)

N.M. Blokker, N.J. Schrijver (red.): Netherlands Yearbook of International Law (Volume XXXIII).

Den Haag: T.M.C. Asser Press, 2002;
492 blz.; \$ 120,-
ISBN 90-6704-170-X

Het Nederlands jaarboek voor internationaal recht is een jaarlijkse Engelstalige co-publicatie van de *Netherlands International Law Review* en het T.M.C. Asser Instituut. Het boek bestaat uit twee delen. Het eerste (van in totaal 170 blz.) bevat vijf artikelen, waarvan er drie betrekking hebben op internationaal strafrecht (respectievelijk over art. 21 van het Verdrag van Rome dat handelt over het voor het internationaal straffhof toepasselijke recht; over de verhouding tussen de VN-Veilighedsraad en internationaal strafrecht; en ten slotte over de bemoeienissen van de EU met internationaal materieel strafrecht). Het vierde artikel is een vervolg op een twintig jaar eerder verschenen studie over de internationaal-rechtelijke aspecten van 'direct action' op zee. Het laatste artikel uit het eerste deel handelt over de Europese en internationale context van de Nederlandse visserij. Het tweede deel bevat een documentatie-overzicht dat in vijf categorieën is onderverdeeld: de Nederlandse rechtspraak met betrekking tot het internationale recht in 2000-2001; de ontwikkelingen inzake verdragen en andere internationale afspraken waarbij Nederland partij is; Nederlandse wetgeving die niet in categorie 1 behandeld kon worden; voor het internationaal recht relevante Nederlandse jurisprudentie; en een overzicht van in 2001 verschenen literatuur van Nederlandse schrijvers die verband houdt met internationaal recht (G.S.)